

GS brief aan Provinciale Staten

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
23 april 2024

Ons kenmerk
PZH-2024-851912282
DOS-2023-0001510

Bijlagen
-

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Ruimte voor voorzieningen

Geachte Statenleden,

Tijdens de vergadering van Provinciale Staten van 31 januari 2024 heeft gedeputeerde Koning toegezegd (RM/T2024.007) hoe het toetsen op voorzieningen zo snel mogelijk kan worden meegenomen in het omgevingsbeleid.

Met deze brief informeren wij u over onze ambities ten aanzien van maatschappelijke voorzieningen, waaronder ook culturele en sportieve voorzieningen. Dit als uitwerking van zowel het coalitieakkoord als het provinciaal ruimtelijk voorstel, waarin is opgenomen dat we zorgdragen voor het beschikbaar blijven van deze voorzieningen. Gedeputeerde Koning gaat graag met u in gesprek over hoe deze ambities te vertalen naar een voorstel voor beleidsaanpassing in het omgevingsbeleid. Wij denken daarbij als eerste stap eerder aan agenderen en stimuleren dan aan toetsen

Een voor iedereen belangrijke voorziening is de aanwezigheid van voldoende huisartsen. Uit onderzoek van de Landelijke Vereniging van Huisartsen blijkt dat huisartsen problemen ondervinden bij het vinden van passende en betaalbare huisvesting met voldoende praktijkruimte. In deze brief gaan we daarom ook wat specifiek in op deze problematiek en wat we daar als provincie in kunnen betekenen.

Ruimte voor en bereikbaarheid van voorzieningen

We streven naar vitale steden en dorpen met voldoende, bereikbare en passende voorzieningen voor de mensen die er wonen. Daarbij vinden we het belangrijk dat er voldoende ruimte is voor maatschappelijke voorzieningen, zoals voor gezondheidszorg (o.a. huisartsen), onderwijs, cultuur, sport en recreatie. De mogelijkheid om gebruik te maken van deze voorzieningen draagt bij aan de gezondheid van de inwoners en bevordert de sociale cohesie in wijken en buurten.

Door verschillende oorzaken staat het voorzieningenniveau onder druk, zowel in de stad als in de kleinere kernen in het landelijk gebied. We willen stimuleren dat er voldoende ruimte is voor maatschappelijke voorzieningen, zowel in nieuwbouwplannen als in bestaand stads- en dorpsgebied. En dat deze voorzieningen nabij of goed bereikbaar zijn (ook met het openbaar vervoer), ook voor ouderen en andere kwetsbare groepen.

Versterken regionaal voorzieningenniveau

Met name in de kleinere kernen in het landelijk gebied is het behoud van voldoende passende, bereikbare voorzieningen een uitdaging. Omdat we denken dat dit niet lokaal kan worden opgelost, willen we inzetten op het versterken van het voorzieningenniveau op regionale schaal. In overleg met gemeenten willen we bezien hoe we regionaal tot een optimale spreiding van bereikbare basisvoorzieningen kunnen komen. We vinden het belangrijk dat de kleine kernen met het openbaar vervoer toegankelijk blijven, ook omdat dan voorzieningen in de nabije omgeving kunnen worden benut.

Nabijheid van voorzieningen in de stad

Voor de steden omarmen we het principe van de '15-minutenstad' en willen we de totstandkoming daarvan stimuleren. Hierbij gaat het vooral om de nabijheid van voorzieningen. Hierdoor zijn deze voorzieningen voor iedereen bereikbaar, ook voor mensen die geen toegang hebben tot de auto of het openbaar vervoer.

Rol provincie

De provincie heeft mogelijkheden om op voorzieningen te sturen met het provinciaal omgevingsbeleid en met samenwerkingsafspraken. De zelfbindende delen van het omgevingsbeleid zijn een basis voor ons handelen in bijvoorbeeld gesprekken met gemeenten. In de omgevingsverordening kun je onderwerpen meer agenderend opnemen ("besteed aandacht aan") en meer voorschrijvend ("zorg ervoor dat").

Met samenwerkingsafspraken kunnen we ons inzetten voor een afspraak van meerdere gemeenten in een regio. Ook kunnen we ons inzetten voor afspraken hierover met het Rijk. Hiervoor kunnen we ook bestaande lijnen benutten, zoals de NOVEX-gebieden (met name de Zuidelijke Randstad en het Groene Hart), het Ruimtelijk Arrangement, in Regio Deals en bij (vervolg)afspraken over woningbouw. We verkennen de mogelijkheid om afspraken te maken over het optimaal benutten van bestaand maatschappelijk vastgoed ten behoeve van basisvoorzieningen.

In ons huidige omgevingsbeleid is al het een en ander opgenomen over voorzieningen. Bijvoorbeeld dat we zorgen voor een goede bereikbaarheid en beschikbaarheid van detailhandelvoorzieningen, waarbij we inzetten op clustering met andere (maatschappelijke) voorzieningen in bestaande centra. Ook is opgenomen dat we de bereikbaarheid en toegankelijkheid van sport- en recreatievoorzieningen stimuleren en faciliteren, zodat zoveel mogelijk Zuid-Hollanders hier gebruik van kunnen maken. Voor bibliotheken is beleid opgenomen als uitwerking van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). Gemeenten en provincies krijgen vanaf 2025 een zorgplicht voor voldoende en volwaardige bibliotheken.

Gemeenten kunnen directer sturen op de aanwezigheid van voorzieningen. Om te zorgen voor voldoende ruimte voor voorzieningen bij nieuwbouw hanteert een aantal gemeenten referentienormen of -waarden voor maatschappelijke-, zorg- en sportvoorzieningen bij nieuwbouwplannen.

Referentiewaarden

Referentiewaarden geven aan met hoeveel ruimte voor maatschappelijke voorzieningen rekening moet worden gehouden in een gebied. Zij drukken bijvoorbeeld de ruimtebehoefte per type voorziening uit, in vierkante meters per het aantal inwoners of het aantal woningen. Ze kunnen voor verschillende gebiedstypen worden opgesteld, bijvoorbeeld voor binnenstedelijk en landelijk gebied. Een alternatief voor het aantal vierkante meters is de afstand tot voorzieningen zoals sportterrein, basisschool of een café, zoals ook is opgenomen in de Regionale Monitor CBS - Benchmark tussen provincies¹. Deze hebt u eerder ontvangen, als bijlage bij het Ruimtelijk Voorstel.

Referentiewaarden zijn over het algemeen niet bindend. Ze zijn bedoeld om vroegtijdig in te brengen bij de ontwikkeling van nieuwbouwplannen, als hulpmiddel om tijdig ruimte- en investeringsclaims te doen. Hierdoor kan worden voorkomen dat nieuwbouwprojecten slechts uit woningen bestaan en er een tekort ontstaat aan bijvoorbeeld scholen, huisartsen en sportvoorzieningen. Referentiewaarden kunnen ook worden ingezet voor bestaande wijken en dorpen. Bijvoorbeeld om de behoefte aan voorzieningen in beeld te brengen of om het behoud van bestaande voorzieningen te agenderen.

De provincie kan referentiewaarden benutten als basis voor gesprekken met gemeenten en/of in de totstandkoming van samenwerkingsafspraken.

Gezonde leefomgeving

Als we ons als provincie willen inzetten voor voorzieningen, vraagt dat om een keuze vooraf: welke voorzieningen vinden we dusdanig van (provinciaal) belang dat we daar als provincie op willen gaan sturen. Dit willen we in de Herziening 2025 nader specificeren. We denken daarbij primair aan voorzieningen die relevant zijn voor een gezonde leefomgeving. Daarbij gaat het om voorzieningen die noodzakelijk zijn voor het dagelijks leven van de inwoners, die het mogelijk maken om te participeren in de samenleving en/of die bijdragen aan sociale cohesie in de buurt. Daarbij denken we vooralsnog in ieder geval aan de huisvesting van huisartsen en gezondheidscentra.

Een deel van uw Staten heeft gevraagd naar een uitwerking voor ontmoetingsruimten. Dit vraagt nog om een nadere definitie en duiding van het provinciaal belang. We gaan graag met u in gesprek wat u wel en niet onder ontmoetingsruimten verstaat en welke rol u daarin ziet voor de provincie.

Huisvesting huisartsen en gezondheidscentra

We vinden het belangrijk dat iedereen in Zuid-Holland een huisarts dichtbij heeft en houdt. Daarvoor is onder meer passende en betaalbare huisvesting nodig. In december 2023 is een handreiking 'Huisvesting huisartsen en gezondheidscentra' verschenen (VNG, LHV, InEen, ZN en de ministeries van VWS en BZK). Deze handreiking is bedoeld om huisartsen te ondersteunen bij hun zoektocht naar huisvesting. In een Kamerbrief van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport², waar deze handreiking een bijlage bij is, staat dat veel huisartsen en gezondheidscentra problemen ondervinden met het vinden van geschikte huisvesting. Bijvoorbeeld omdat er geen geschikte ruimte te vinden is,

¹ <https://pzh.notubiz.nl/document/13735440/1/Overzicht+Brede+welvaart+Indicatoren+Zuid-Holland+-+CBS+2022+en+2023>

² Kamerbrief en handreiking zijn te vinden op de site van de rijksoverheid: [Kamerbrief over stand van zaken versterking huisartsenzorg](#)

de huur te hoog is of omdat er een nieuwe woonwijk is gebouwd, maar er geen rekening is gehouden met ruimte voor een nieuwe huisartsenpraktijk of gezondheidscentrum.

Onderzoek Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)

Uit onderzoek van de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV), gepubliceerd in januari 2022³, blijkt dat 77% van alle huisartsen in Nederland nadelen ondervindt door ruimtegebrek. Dit komt door gebrek aan beschikbare panden (45%), gebrek aan ruimte om te bouwen (43%), te hoge huisvestingskosten (40%), onvoldoende rekening houden met eerstelijns zorg in nieuwbouwplannen (22%) en het ervaren van een gebrek aan medewerking van de gemeente (33%). Navraag bij de LHV levert het inzicht op dat deze percentages in Zuid-Holland nog wat hoger liggen:⁴

- circa 85% van de huisartsen ondervindt nadelen door ruimtegebrek (versus 77% landelijk);
- circa 35% van de huisartsen in Zuid-Holland geeft aan dat in nieuwbouwplannen onvoldoende rekening wordt gehouden met maatschappelijke voorzieningen, waaronder ruimte voor eerstelijnszorg (tegen 22% landelijk);
- circa 45% van de huisartsen geeft aan dat de medewerking van de gemeente als gebrekkig wordt ervaren (tegen 33% landelijk).

Rol gemeenten

Gemeenten zijn voor huisartsen een belangrijk aanspreekpunt als het gaat om huisvesting. Gemeenten hebben geen wettelijke, maar wel een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de huisvesting van huisartsen en gezondheidscentra. Verder hebben gemeenten veel instrumenten in handen om problemen te voorkomen of op te lossen, zoals:

- het benoemen van ruimte voor eerstelijnszorg in de Omgevingsvisie;
- vaststellen van referentienormen voor maatschappelijke-, zorg- en sportvoorzieningen bij nieuwbouwplannen;
- prestatieafspraken maken met woningbouwcorporaties over bouw of beheer van praktijkruimtes en gezondheidscentra;
- het optimaal benutten van bestaand maatschappelijk vastgoed;
- in bestaande wijken vrijkomende ruimte van bijvoorbeeld verouderde detailhandel bestemmen voor eerstelijnszorg ('winkelplintstrategie').

De LVH concludeert dat op dit moment nog niet iedere gemeente een rol ziet voor zichzelf. Huisartsen die willen verhuizen, verbouwen of uitbreiden geven bij de LHV aan regelmatig van het kastje naar de muur te worden gestuurd. Ook wordt in nieuwbouwprojecten vaak onvoldoende rekening gehouden met maatschappelijke voorzieningen, waaronder een huisartsenpraktijk. Er zijn wel gemeenten die hier een actieve rol inpakken, zoals bijvoorbeeld het 'H-team 010' van Rotterdam. En bijvoorbeeld de gemeente Den Haag heeft referentienormen opgesteld voor maatschappelijke voorzieningen bij nieuwbouwprojecten.

Rol provincie

³ <https://www.lhv.nl/wp-content/uploads/2022/01/Resultaten-LHV-onderzoek-huisvesting.pdf>

⁴ Deze cijfers zijn indicatief en gebaseerd op de uitkomsten per LHV-kring, voor Haaglanden, Rotterdam, Rijnland & Midden Holland en Westland/Schieland/Delfland.

De provincie heeft geen wettelijke taak ten aanzien van de huisvesting van huisartsen. Wel kan een regionale aanpak helpen om de huisvestingsproblematiek samen met gemeenten aan te pakken. De provincie kan hierop sturen met het provinciaal omgevingsbeleid, met samenwerkingsafspraken, met de inzet van kennis en capaciteit en/of met subsidieregelingen. We gaan graag met u in gesprek over het agenderend opnemen van beleid voor de huisvesting van huisartsen in ons omgevingsbeleid.

Tot slot

In deze brief delen wij onze ambities en de eerste ideeën die we hebben voor de uitwerking daarvan in het Omgevingsbeleid. Uw reflectie hierop willen we benutten voor de verdere beleidsuitwerking.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J. Smit